

LESBRIEF 'MISHANDELDE KINDEREN AAN HET WOORD'

Kindermishandeling en school

Geschied voor bovenbouw vmbo, havo, vwo

Waarschuwing:

Deze les kun je alleen geven als je zelf sterk genoeg bent, een grote deskundigheid en ervaring hebt in de omgang met groepen en als je emoties haarfijn aanvoelt en er deskundig en betrouwbaar op kunt reageren. Zorg dat je de les samen met een collega uitvoert.

Benodigheden: kring met stoelen, kopietje van fragmenten uit het boek 'Mishandelde kinderen aan het woord' van Daniëlle Vogels

Vooraf regelen: een collega die je bij heftige emoties in de groep kan bijstaan in het opvangen van leerlingen. Maak daar goede afspraken over met die collega.

Vooraf bedenken: Zorg ervoor dat je tijdens deze les heel goed let op de leerlingen. Kijk tijdens deze les voortdurend rond of er bijzonderheden waar te nemen zijn (opvallend gedrag, ineenduiken van een leerling, heftige emotie etc.)

Maak aan het begin van de les een kring van stoelen. Vertel de klas dat je vandaag een les besteed aan het onderwerp kindermishandeling. Leg uit dat je dat doet omdat het belangrijk is dat iedereen weet wat het is. Vertel ook dat het een zwaar onderwerp is. Jaarlijks zijn ongeveer 100.000 kinderen het slachtoffer van mishandeling. Ruim 50 kinderen vinden zelfs de dood als gevolg van kindermishandeling. Vertel dat je samen over het onderwerp gaat praten en dat je ook een aantal fragmenten gaat beluisteren uit een boek waarin een journaliste de herinneringen opschrijft van kinderen met een verleden van mishandeling. Vertel er bij dat de verhalen echt gebeurd zijn en dat ze nog dagelijks voorkomen. Ook bij kinderen op deze school...

Begin de les met een oefening. De leerlingen gaan in het midden van het lokaal staan. Verdeel het lokaal in drie vakken met behulp van tape: waar, niet waar en weet niet. De docent vraagt de leerlingen aan de hand van stellingen een positie in het lokaal in te nemen. Kijk goed welke emoties de stellingen mogelijk los maken. Voor een kind dat de stellingen herkent omdat ze over hem of haar gaan, kan er natuurlijk veel los komen.

1. Alleen als je ouders je mishandelen noem je het kindermishandeling. Als andere volwassenen je mishandelen noem je dat ongewenst geweld.
2. Mensen die kinderen mishandelen hebben zelf ook hulp nodig.
3. Kinderen die worden mishandeld hebben het er vaak ook naar gemaakt.
4. Ouders die hun kinderen mishandelen doen dat omdat ze niet van hun kinderen houden.
5. Als je ouders elke avond ruzie maken tijdens het eten is dat kindermishandeling.
6. Als je drie keer per week bij je oma gaat eten omdat je ouders het druk hebben, is dat kindermishandeling.
7. Seksueel misbruik is een vorm van kindermishandeling.

8. Kinderen die mishandeld worden door hun ouders houden niet (meer) van hun ouders.
9. Als je om hulp vraagt bij mishandeling, wordt je uit huis geplaatst.
10. Als je mishandeld wordt door je ouder(s) is daar weinig aan te doen.
11. Ouders die hun kinderen mishandelen, verdienen lange gevangenisstraffen.
12. Aan kinderen die brutaal zijn, mag je als het echt niet stopt een tik uitdelen.
13. Als je mishandeld wordt, kun je dat maar beter vertellen tegen je mentor.
14. Ouders die kinderen mishandelen doen dat omdat ze zich geen raad weten met hun eigen problemen.
15. In een heftige ruzie trekt je moeder een mes uit de keukenla. Ze dreigt er mee, maar doet uiteindelijk niets.

Vertel aan het einde van de oefening wat kindermishandeling is:

Kindermishandeling is elke vorm van voor kinderen bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een afhankelijkheidsrelatie staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt of dreigt te worden toegebracht aan de minderjarige in de vorm van fysiek letsel of psychische stoornissen.

In gewone mensentaal:

Kindermishandeling is lichamelijk, psychisch of seksueel geweld tegen kinderen door volwassenen die kinderen vanuit hun rol aandacht, verzorging en bescherming moeten bieden. Er wordt vooral gesproken over ouders, maar ook stiefouders en opvoeders buitens huis (leraar, sporttrainer) behoren tot die groep. Mishandeling is niet alleen geweld, maar ook uitblijven van aandacht. Kinderen die slachtoffer zijn van mishandeling lopen lichamelijke schade op (blauwe plekken bijvoorbeeld), maar ook geestelijke schade. Door gebrek aan liefde en aandacht kunnen kinderen zichzelf bijvoorbeeld gaan haten.

Er zijn diverse risicofactoren van kindermishandeling zoals verslaving bij ouders, psychische problemen van ouders, zwakbegaafdheid, relatieproblemen, stressfactoren, ouders die zelf als kind mishandeld zijn, gebrek aan steun, 'moeilijke' kinderen (handicap, ontwikkelingsstoornis) lopen meer risico. In gezinnen waarin mishandeling voorkomt, spelen schuld, schaamte, isolatie en loyaliteit een grote rol. Daardoor is het vaak moeilijk om er zelf uit te komen. Deze gezinnen lukt het vaak niet om zelf hulp te zoeken, dus zijn mishandelde kinderen afhankelijk van iemand buiten het gezin die aan de bel trekt.

Laat het boekje 'Mishandelde kinderen aan het woord' van Daniëlle Vogels zien en vertel dat deze journalist de verhalen heeft opgeschreven van kinderen met een herinnering aan mishandeling. Enkele fragmenten die geschikt zijn, staan ook aan het eind van deze nieuwsbrief vermeld.

Vraag na het naar de fragmenten of de klas wil reageren. Geef eerst ruimte voor eigen inbreng van de leerlingen. Eventueel kun je het gesprek op gang brengen met vragen. Zorg ervoor dat je in alle emotie ook positieve vragen stelt. Enkele vragen die je kunt stellen:

1. Wat zou je doen als je in de schoenen staat van de kinderen in deze verhalen?
2. Aan wie zou je hulp kunnen vragen?

3. Kennen jullie iemand die slachtoffer is van mishandeling?
4. Wat bevat je aan de opvoeding die je ouders aan jou geven?
5. Een vriend vertelt dat hij thuis mishandeld wordt. Wat doe je?
Etc.

Theorie:

Wat is kindermishandeling?

Er zijn diverse soorten mishandeling. Probeer tijdens deze les wat te vertellen over de vormen van mishandeling:

- lichamelijke mishandeling (kinderen lichamelijk letsel aanbrengen door geweld)
- verwaarlozing (kinderen onvoldoende zorg geven, bijvoorbeeld door slechte lichamelijke zorg of slechte voeding)
- psychische mishandeling (kinderen vernederen door schelden of vernederen)
- psychische verwaarlozing (kinderen niet de gevraagde aandacht geven, bijvoorbeeld doordat een ouder steeds onder invloed is van alcohol of drugs het kind steeds te negeren)
- seksueel misbruik (kinderen worden op uiteenlopende manieren betrokken bij seksuele handelingen)
- Als kind getuige zijn van geweld tussen je ouders (schreeuwen, dreigementen, geweld)

Oefening:

Bespreek in groepjes van 3-4 leerlingen de volgende vragen en probeer samen tot een antwoord te komen.

1. Stel je voor. Je bent klasgenoot van een van de kinderen die je hebt leren kennen uit het boek van Daniëlle Vogels. Op een dag ontdek je dat de nieuwe leerling in jouw klas mishandeld wordt. Wat zou je kunnen doen om te helpen?

.....
.....
.....

2. Wat zou je kunnen doen om ervoor te zorgen dat deze leerling zich ondanks de mishandeling toch ietsje beter voelt?

.....
.....
.....

3. Wat kun je doen om kindermishandeling bespreekbaar te maken op school?

.....
.....
.....

4. Waar zou je hulp kunnen vragen als je klasgenoot mishandeld wordt? Op school? En buiten school?

.....
.....
.....

FRAGMENTEN UIT 'MISHANDELDE KINDEREN AAN HET WOORD'

Uit het verhaal van Joey:

'Toen ik dit jaar naar mijn nieuwe school ging, zei oma dat ik in het begin beter niet niet over de mishandeling kon praten. Omdat ze me dan misschien zouden pesten. Ik was daar niet bang voor. Na een paar dagen zat ik al met een paar meisjes uit de klas op msn. Zij vonden het raar dat ik steeds bij mijn opa en oma ben. "Logeer jij bij hun, of wat is er aan de hand?" vroegen ze. "Nee, ik woon daar", zei ik. Toen ze vroegen waarom, heb ik het gewoon verteld. Op een gegeven moment ontdekken ze het toch, dus waarom zou ik het dan niet meteen vertellen?

Ik wil met een andere naam in dit boek vanwege die gek en mijn echte vader, maar verder praat ik er heel open over. Mijn hele klas weet het, denk ik. Ze vinden het erg voor me. Het lijkt of ze me met meer aandacht en respect behandelen. Vroeger was ik verlegen en onzeker, maar die gek heeft iets in mij losgemaakt waardoor ik beter voor mezelf kan opkomen. Als ik iets niet wil dan zeg ik dat gewoon. Ik heb meer zelfvertrouwen gekregen. Daardoor durf ik mensen vlugger aan te spreken. En ik durf ook lollig te zijn. Meestal ben ik met vriendinnen aan het lachen. Ik durf mezelf te uiten zoals ik ben en ik wil geen muurbloempje zijn.'

Uit het verhaal van Bele:

'Bele is 14 jaar en hij is kaal. Alleen voor en achter op zijn hoofd zijn kleine plukjes blonde haren te zien. 'Door de stress bij mijn moeder kreeg ik haaruitval', is het eerste wat hij zegt als hij zijn levensverhaal vertelt.(...)

'De leerkrachten van zijn basisschool wisten ook wat Bele thuis meemaakte. 'Mijn vader had het verteld op de ouderavond. Van nature ben ik een vrolijke jongen. Als ik chagrijnig was, wist mijn juf dat er iets was gebeurd. Of als ik blauwe plekken had. Soms waren die van het voetballen. Als ze paarsachtig waren, kwam het meestal door mijn moeder. Ze sloeg best hard. Eerst met vlakke hand en later met de vuist. De juf liet me soms even alleen op de gang. Daar kon ik rustig zitten en muziek luisteren met een mp3-spelertje dat ik van een vriendje leende. Ik hou van muziek. Vooral van hiphop. Als ik naar de liedjes luisterde, vergat ik alles.'

De meeste klasgenoten wisten niet wat Bele meemaakte. Op een gegeven moment zagen ze wel dat zijn haren uitvielen en hij kale plekken kreeg. 'De dokter zei dat het door stress kwam. Dat heb ik mijn juf laten vertellen aan de klas. Ze zei niks over het slaan. Alleen dat het niet goed ging bij mijn moeder thuis. In die klas werd ik nooit gepest. (...)

'In de eerste klas van de middelbare school had Bele het niet makkelijk. 'Jongens in mijn klas zeiden vaak dingen over mijn haren. En ze sloegen wel eens. Ze zeiden dat ik laf was, omdat ik niks terugdeed. Dat wilde ik niet, omdat ik eerder bij een woede-aanval een jongen op straat veel pijn had gedaan.

We hadden pas drie maanden school toen ik er een aanval kreeg. Een jongen in mijn klas deed de hele tijd irritant. Ik werd hartstikke boos. Ik wist niet meer wat ik deed en dacht alleen nog maar aan slaan.

"Waarom flipte je helemaal?", vroegen sommigen later. "Laat ik het maar vertellen", dacht ik. "Anders kijken ze een volgende keer weer zo raar." Ik ging voor de klas staan en heb gewoon verteld dat ik woede-aanvallen kan krijgen. Toen ze vroegen waardoor, zei ik: "Dat maakt niet uit." Het ging hun niks aan, vond ik.(...)

'Ellen heeft me geleerd dat ik me op school moet concentreren op mijn werk en niet op jongens die me pesten. Als ze me vroeger afkraakten, ging ik er meteen op af. Door Ellen en door mijn vader en mijn juf kan ik me nu beter inhouden. "Je moet ze

gewoon negeren”, zei mijn vader. Mijn juf zei: “Je moet het ze niet kwalijk nemen, want zij denken dat het een leuk geintje is.” Toen dacht ik: “Laat ze maar denken dat het een geintje is. Ze weten natuurlijk niet wat ik heb meegemaakt.”

Uit het verhaal van Nina en Céline:

Bij een volgend gesprek voor dit boek vertelt Céline dat ze niet wist dat Nina werd misbruikt. “Oh my god!”, dacht ik toen ze dat vorige keer vertelde. Ik schrok daar erg van. Aan Nina had ik het helemaal niet gemerkt. Ik ken een meisje die dat ook heeft meegemaakt. Zij is heel stil en bang van mannen.’

Nina lacht: ‘Ik helemaal niet.’

‘Jij bent altijd volop aan het lachen met jongens. Daarom had ik het niet verwacht’, zegt Céline. ‘Ik vind het echt afschuwelijk. (...)

‘Mijn vader denkt dat mijn zus en ik gedragsproblemen hebben gekregen door wat er vroeger is gebeurd’, vertelt Nina. Zelf gelooft zij dat niet. ‘Die gedragsproblemen kwamen doordat ik slechte vrienden kreeg, denk ik. Het misbruik zal misschien ook een invloed hebben op mijn leven, maar ik zou niet weten hoe precies.

Met hele goede vriendinnen praat ik er wel eens over. Die vinden het vreemd dat ik het niet vervelend vind om met een jongen iets te doen, na wat ik vroeger heb meegemaakt. Dat vind ik zelf ook vreemd. Ik weet niet hoe het komt. Voor mij is seks gewoon. Mijn zus is wel eens kwaad geworden als ik teveel met jongens omging. Ze zei dat ik niet te snel seks moet hebben, omdat ik het dan misschien met een verkeerde jongen doe en ik mij later slecht zal voelen.

Ik ben heel blij dat mijn zus het initiatief heeft genomen om onze moeder over het misbruik te vertellen. Zelf had ik dat nooit gedurfd. En als ik het nooit had kunnen vertellen, was ik nu waarschijnlijk veel stiller en niet zo los. Volgens mij leef je anders als je altijd iets moet verzwijgen. (...)

Uit het hoofdstuk van Aaron:

‘Ik vond het leuk op school. Daar waren vertrouwde mensen. Ik genoot van momenten dat mijn moeder er niet was en ik een beetje mezelf kon zijn, maar ik was ook erg vervelend. Echte vriendjes had ik niet. Ik maakte veel ruzie en sloeg iedereen in elkaar. Ik weet niet waarom.

Mijn moeder ging naar mijn school en pakte die mensen helemaal in. Ze zei dat ze bang was in onze straat, omdat iedereen daar asociaal was. Mijn juffen vonden dat zielig. Ze wilden wat voor ons betekenen en brachten ons met hun auto als we ergens naartoe moesten.

Mijn juffen hadden niet in de gaten dat er met ons iets niet klopte. Daar konden zij niks aan doen. Ze zagen alleen een moeder met vier kinderen die zei dat ze probeerde het goed te doen. Als er andere mensen bij waren deed ze aardig tegen ons. Ze was heel slim. Ze sloeg niet zo dat je bloed kreeg en de blauwe plekken zaten vaak onder mijn kleren. Ik heb het er op school nooit over gehad, omdat mijn moeder zei: “Je praat niet over dingen die in huis gebeuren.” En omdat ik toen dacht dat het normaal was.’

Uit het hoofdstuk van Chuck:

Ook op de basisschool was Chuck op zichzelf aangewezen. ‘Ik was altijd het pispaaltje. Ik werd uitgescholden, van mijn fiets geduwd en in elkaar geslagen. Het was een groot schoolplein, dus het viel niet op. De leraren zagen het niet. Daardoor namen ze me niet serieus. En in die tijd was er nog weinig bekend over autisme.

Ik werd depressief en was alleen nog maar met mezelf bezig. Ik had geen contact met de buitenwereld. In de pauze ging ik op een muurtje muziek zitten luisteren. Met mijn walkman zo hard mogelijk, zodat ik niet hoorde hoe ik werd uitgescholden. Soms kwamen leraren vragen of het wel goed met me ging, maar dan zei ik niks. Op een middag moest ik bij mijn lerares komen, omdat ik een jongen die mij pestte op zijn smoel had geslagen. Toen had ze ineens wel tijd voor me. Ze wilde een reden weten. Ik had veel woede door mijn thuissituatie en dat had ik afgereageerd op die gozer.'

Voor het eerst vertelde Chuck dat zijn vader sloeg. 'Mijn lerares reageerde vrij nuchter. Het enige wat ze konden doen was naar huis bellen om te vragen wat er aan de hand was, zei ze. Volgens mij was dat alleen ter controle. Om te kijken of het waar was. Mijn broertje en ik wilden niet dat ze belden, omdat we dan thuis veel problemen zouden krijgen. Mijn lerares zei: "Dan kunnen we niks doen. Probeer je maar te concentreren op school." Ik had het idee dat ik niet serieus werd genomen. Daardoor had ik een enorm rot gevoel.'

